

Laysan-albatroszok Oahu szigetén

Egy különös viselkedés természete

Ornitológia

© Ruff Gábor felvételei

AZ ALBATROSZOK ÉLETÜK jelentős részét a nyílt tengeren töltik, de ha eljön az utódnevelés ideje, visszatérnek a szárazföldre, ahol találkoznak élethosszra választott párjukkal és közösen fáradozva újabb fiókat nevelnek fel. Gyakran tartják emiatt az albatroszokat a hűség és a példás családi élet jelképeinek. Az utóbbi évek megfigyelései azonban a Laysan-albatroszok meglepő költési szokásaira derítettek fényt.

A Laysan-albatrosz apró, vulkanikus eredetű szubtrópusi szigeteken költ a Csendes-óceán északi régióiban. Legnagyobb költőtelepei a lakatlan Északnyugati Hawaii-szigeteken találhatóak. Az utóbbi időben viszont kisebb telepei jelentek meg több, emberek által sűrűn lakott Hawaii szigeten is, így a fősziget, Oahu legnyugatibb sarkán, a dűnékkel borított Kaena Pointon is évről évre növekszik a költő albatroszok száma.

Albatroszok a Hawaii-szigeteken

A Hawaii szigetvilág szárazulatait nyolc nagy méretű, hegyekkel tarkított, emberlakta sziget, valamint ezekről északnyugatra húzódva, számtalan aprócska sziget hosszú láncolata alkotja. Ezen apró szigeteken sem emberek, sem egyéb ragadozók nem élnek, így ideális helyszínei a tengeri madarak köl-

Az albatroszok jellegzetes násztáncuk során a fejüket az ég felé emelgetik, és a csőrüket csattogtatják
Lent: Földünk egyik legritkább tengeri emlőse, a hawaii barát-fóka csak a Hawaii környéki vizekben él

tőtelepeinek. Fosszilis leletek arról tanúskodnak, hogy az emberek megjelenése előtt a nagyobb szigeteken is nagy számban költöttek tengeri madarak, köztük albatroszok is. Miután az első emberek valamikor 1500-1900 évvel ezelőtt megérkeztek a Hawaii-szigetekre, az albatroszok rövid időn belül eltűntek a nyolc nagy szigetről. A vadászaton és a tojások gyűjtésén kívül a

behurcolt disznók és kutyák jelentették a legfőbb veszélyt a madarakra, de az élőhelyeik átalakítása is az ember lakta szigetek elhagyására kényszerítette őket. A kisebb méretű szigetekcskék szerencsére alkalmatlanok

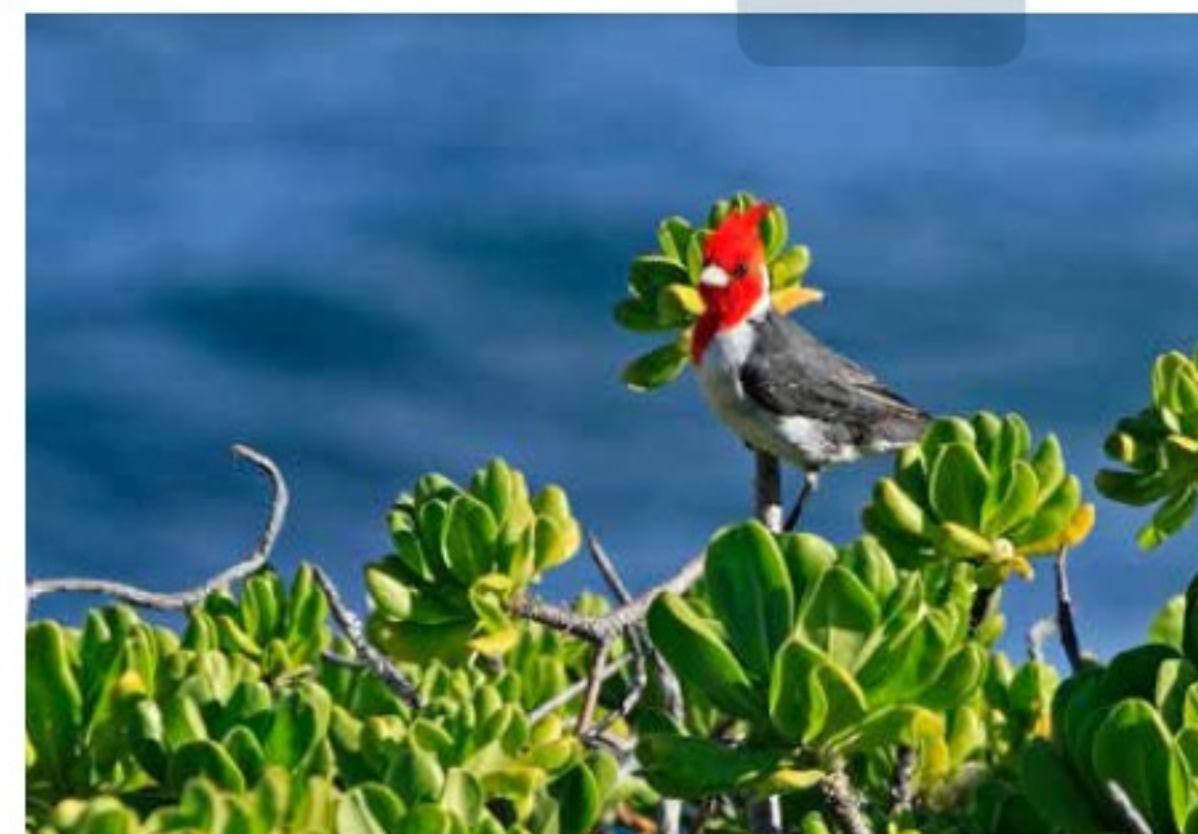
Az Új-Zélandon kifejlesztett védőkerítés a talajon fészkelő madarakat védi a betelepített ragadozó emlősöktől
Lent: Az Alaszkában költő *Tringa incana* rendszeres nyári vendég a Kaena Pointon

voltak az emberek megtelepedésére, így ezeken a ragadozóktól mentes szárazulatokon hatalmas madártelepek alakultak ki, ahol számtalan tengeri madár tudta biztosítani utódai jövőjét. A Laysan-albatroszok legnagyobb telepei manapság a Midway-atollon és a nevüket adó Laysan-sziget bokrokkal tarkított dűnéin találhatóak. Az ilyen jellegű parti dűnék többsége a nagyobb szigetektől mostanra eltűnt, strandokká alakult. Oahu nyugati sarkán azonban a Waianae-hegy által többé-kevésbé elzárva, egy kis félszigeten megtalálható a nagy szigetek parti dűnéinek egyik utolsó tanúja, a Kaena Point.

A fekete noddii Hawaii endemikus alfaja

A Dél-Amerikából betelepített koronás kardinalis (*Paroaria coronata*) a bokrok ágain épít fészket

homokos dűnék terülnek el, majd keleti irányban magas bazaltsziklák emelkednek fölé. Itt, az óceán közepén a szél folyamatosan kavargja a dűnék homokját, emiatt a növények alacsony bokrokat formázva törekednek mérsékelni a szél fúttá

A dűnék élővilága

A Kaena Point félszigetének partjait az egykori vulkánok nyomait őrző, sötét lávakövek szegélyezik. Beljebb a jellegzetes

homok pusztító hatását. A dűnék legnagyobb madarai, az albatroszok is igyekeznek behúzódní a bokrok közé, ahol a növényzet némi védelmet nyújt a szél, vagy akár a tűző napsütés elől. A Kaena Point legnépesebb kolóniáját alkotó ékfarkú viharomadár

© Ruff Gábor/felvételei

A Laysan-albatrosz vékony szárnyainak a feszítvolsága elérheti a két métert
Lent: Az albatroszoknál a hím és a tojó hasonlóan néz ki, a nemek csak genetikai vizsgálatokkal különböztethetők meg

A Laysan-albatrosz jellemzői

A Laysan-albatrosz (*Phoebastria immutabilis*) a viharmadár-alakúak (Procellariiformes) rendjébe, azon belül pedig az albatroszfélék (Diomedidae) családjába tartozik. Az albatroszok között kisebb méretűnek számít, szárnyfeszítvolsága alig éri el a két métert, tömege pedig ritkán haladja meg a négy kilogrammot. A párok évente egyetlen fiókát nevelnek. A tojás kilyűtése több mint két hónapig tart, a fióka kirepülése pedig legalább öt hónapot vesz igénybe. Miután először elhagyta a szárazföldet, négy-öt évet tölt a tengeren, mielőtt visszatérne, hogy párt találjon magának. A Laysan-albatroszok a leghosszabb ideig élő madarak közé tartoznak. A legidősebb vadon élő madár a Wisdom (Bölcsesség) névre keresztelt Laysan-albatrosz, amely a Midway-atollon költ és idén, 63 évesen újabb fiókát költött ki a párjával.

alfajt alkot (ssp. *melanogenys*), amelyet hawaii noddinak hívnak. Míg a csérek a meredek sziklákon találnak pihenésre, vagy akár költésre alkalmas helyet, addig a tengerpart laposabb szikláinak között partimadarak keresgélnek főként rákokból álló táplálékukat. A parton talál magának pihenőhelyet a hawaii barátifóka (*Monachus schauinslandi*) is. Ahogyan a neve is utal rá, ez a különleges tengeri emlős csak a Hawaii-szigetek környékén él. Mára alig több mint ezer példány található belőlük a hawaii vizekben, ami az egyik legkritikább tengeri emlőssé teszi őket.

Ha a bokrok nem adnak elegendő árnyékot, akkor az albatroszszülők a testükkel védik a tűző naptól a frissen kikelt fiókát

A Laysan-albatrosz terjeszkedése

A fókákkal ellentétben, amelyek az év bármely részében megtalál-

hatóak a hawaii szárazulatokon, az ivarérett Laysan-albatroszok csak a költés és a fiókanevelés idejére foglalják el a dűnék világát. Minden év novemberében érkeznek és júliusban hagyják el a szárazföldeket. Az albatroszok köztudottan ragaszkodnak a helyhez, ahol kibújtak a tojásból. Nem ritkán, ugyanazon a néhány négyzetméteres területen költenek, ahol először látták meg a napvilágot. A szülőföldhöz való

A néhány hetes albatroszfióka szürkésbarna szörgombócként pihen a talajon
Fent: A dűnék legjellemzőbb növénye a naupaka kahakal (*Scaevola taccada*)

hűségük ellenére, az 1970-es évektől egyre gyakrabban kezdtek el új helyszínekre is betelepülni. A terjeszkedésük hátterében minden bizonnyal az egyedszámuk lassú növekedése áll, miközben az apró szigetek erodálódása miatt a fészkelőhelyeik száma egyre csökken. Emiatt különösen szerencsés, hogy a nagyobb szigeteken, így Oahun és a szomszédos Kauain is feltűntek az albatroszok, ahol az erózió kevésbé veszélyezteti az élőhelyeiket és a viszonylag magasan elhelyezkedő kolóniák a globális klímaváltozás miatt várható tengerszint emelkedés ellen is menedékként szolgálhatnak.

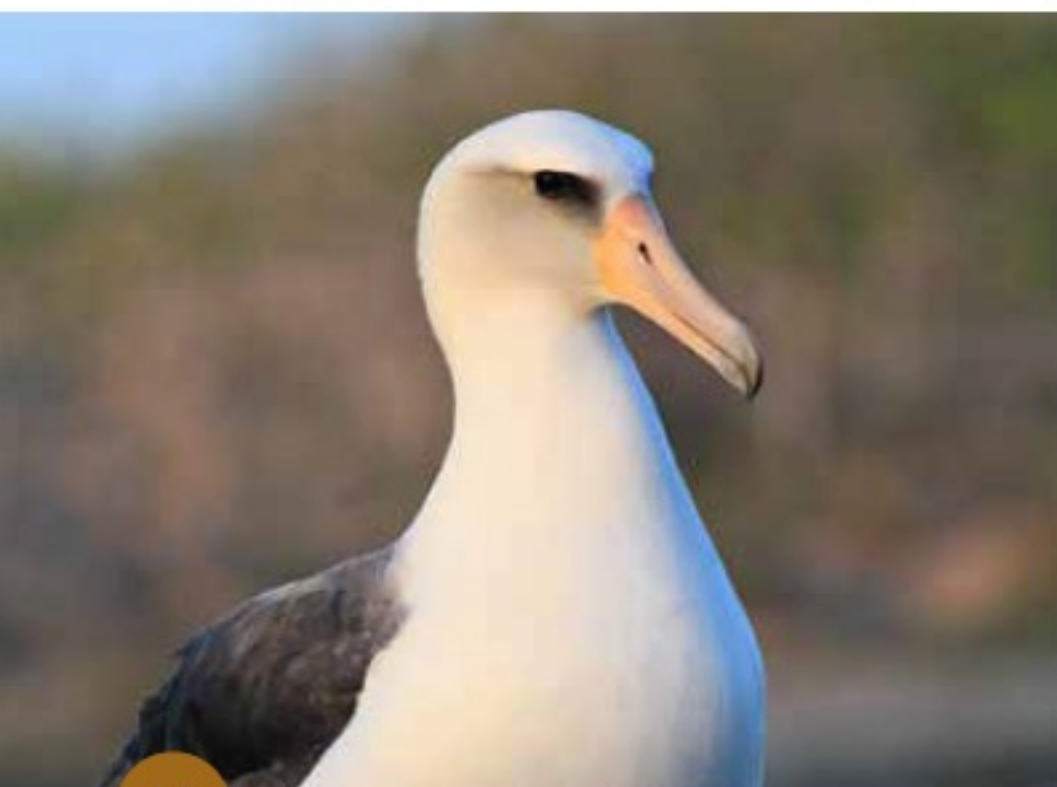
A kapcsolat megerősítésében elengedhetetlen egymás tollainak a tisztogatása

A Kaena Pont története

Oahu szigetén a Kaena Point dűnés felszíne és bokros növényzete tipikus, fészkelésre alkalmas hely a Laysan-albatroszok számára. Évszázadokon át azonban nem költöttek tengeri madarak a szigeten. Eleinte a hawaii őslakók miatt tűntek el Oahu tengerparti dűnéiről, akik egészen az 1800-as évek végéig apró falvakban éltek a Kaena

partvidéken is. A 19. század végére az őslakosok falvai ugyan eltűntek a környékről, ekkor azonban a cukornád ültetvények kiszolgálására vasút épült a Kaena Point körül. A világháborúk idején pedig a terület stratégiai fontosságú elhelyezkedése miatt katonai támaszpont működött a dűnék mentén. A második világháborút követően a hadászati támaszpont megszűnt,

© Ruff Gábor felvételei

Albatroszok végveszélyben

A Földön élő 21 albatroszfaj többsége veszélyeztetett. A legnagyobb veszedelem korábban az albatroszok vadászata, valamint a tollak és a tojások gyűjtése jelentette, ami több fajukat is a kihalás szélére sodort. Az ember lakta szigeteken ráadásul a betelepített ragadozók is irtották, sőt több helyütt ma is pusztítják az albatroszok fiókáit. Jelenleg a legfőbb veszélyeztető tényezők közé az óceánokon úszó szemétszigetek műanyaga és a fenékhorgos halászat tartozik. A hulladékszigetek színes műanyagdarabjait ugyanis a madarak tápláléknak nézik, a nagyobb darabok pedig elzárják a bélrendszerüket és az állat pusztulását okozzák. A fenékhorgos halászat során pedig a madarak a horogra akasztott csalira csapva beleakadnak a horogba és megfulladnak. Évente legalább 100 000 albatrosz pusztul el így a világ óceánjain.

Az öt hónapos albatroszfióka szinte már felnőtt tollruhában díszel, csupán a fején található kőszá pihetollak kölcsönöznek a számára különös frizurát

mindenki visszatér a párjához, így a tojó-tojó párok is képesek tojást rakni. Albatrosznak lenni azonban nem könnyű, egy pár egyszerre csak egyetlen fiókát tud felnevelni, így abban az esetben is csak az egyik tojást költik ki, ha a pár mindkét tagja tojást rakott. A hosszú távú párkapcsolat azonban az egynemű albatroszpárookra ugyancsak jellemző, így az évek során a pár mindkét tagjának lehetősége nyílik saját genetikai utód felnevelésére. Habár ez azt jelenti, hogy egy ilyen tojónak csak min-

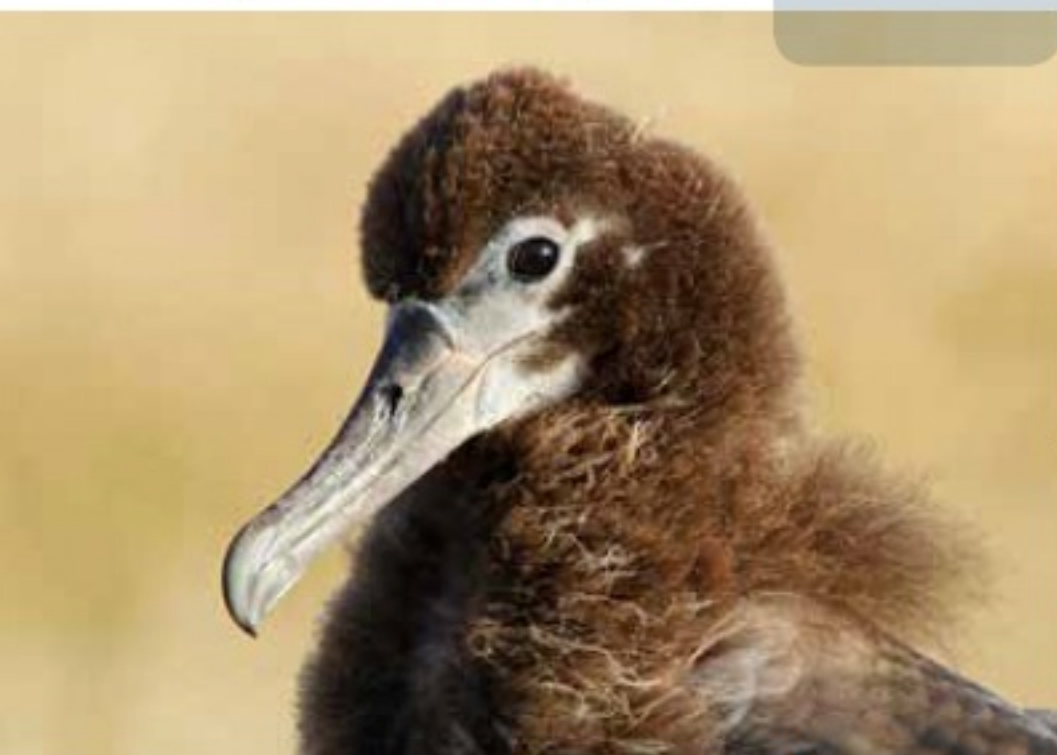
de a helyi élővilág továbbra sem lélegezhetett fel, ezt követően ugyanis a különféle terep-járművek állandó jelenléte rombolta a dűnék világát, rendszeresen megakadá-

A négy hónapos albatroszfióka a nyakán és a fején még barna pihetollakat visel

kal nő a kolónia létszáma, így jelenleg már több, mint 60 albatroszpár költ itt. Az új jövevényeknek különösen fontos szerepük volt a populáció megerősödésében, hiszen kezdetben még a védtelen fiókákat rendszeresen tizedelték a kóbor kutyák és a patkányok irtására betelepített mongúzok is. Néhány éve azonban a félszigetet sűrű drótkerítés választja el a szárazföld többi részétől, ami távol tartja a ragadozókat és ezáltal biztosítja a madarak zavartalan költését.

Egynemű albatroszpárok

A Kaena Point kolonizációja azonban a hím és a tojó albatroszok által nem volt egységes. Több tojó érkezett ugyanis a szigetre, mint hím, emiatt jelenleg a madarak mintegy kétharmadát a tojók adják. Mivel az albatroszok monogám párkapcsolatban élnek, a tojó madarak egy részének nem jut hím pár. Az egyetlen fióka felneveléséhez azonban két szülőre van szükség. Ha pedig nincs más, akkor az utódnevelési ösztön arra készíti őket,

lyozva a talajon fészkelő madarak költését is. 1983-ban azonban védetté nyilvánították a területet, a járműveket kitiltották a dűnékről és lassan megindulhatott a növényzet regenerálódása, majd pedig idővel a tengeri madarak is újra birtokukba vették a helyszínt. Az első albatroszok a 90-es évek elején jelentek meg a Kaena Pointon, és azóta is minden évben újabb bevándorlók-

hogy egymással álljanak párba, hiszen még ezeknek a furcsa, két tojóból álló pároknak is van esélyük a sikeres utódnevelésre. Egy dologban ugyanis biztosak lehetnek, a hímek az albatroszok világában nem is olyan hűségesek és amint lehetőségük adódik rá, könnyedén félrelépnek. Az egynemű párok tojó ekképpen rendre sikerrel csábítanak el hímeket, amelyek készséggel megtermékenyítik a tojásukat. A légyott után

A Kaena Point dűnés világa
Jobbra fent: A növények szétterülő bokrok-ként borítják a parti homokot.

den második szezonban van esélye, hogy tovább örökítse a génjeit, ez a fajta párba állás még mindig jobbnak tűnik, mint kimaradni a költésből. Az egynemű párok mindemellett kevésbé sikeresek az utódok felnevelésében is, mint a „normális” párok. A nagyméretű tojás előállítására ugyanis energiaigényes folyamat, ezért ideális esetben a hím kezdi a költést és a tojó a tojás lerakását követően a tenger felé veheti az irányt táplálkozni és

csak néhány hét elteltével, immáron megerősödve tér vissza, hogy leváltsa a tojáson ülő hímet. Az egynemű pároknál azonban a tojás lerakását követően a tojónak egyből el kell kezdenie a költést és így hetekig kénytelen éhezni. Ezalatt időnként annyira legyengül, hogy aztán nem lesz képes elegendő táplálékot gyűjteni a fióka számára, emiatt az egynemű párok jóval kevesebb fiókát tudnak csak felnevelni, mint a „rendes” párok tagjai. Jóllehet, azon tojók számára, amelyeknek nem maradt hím partner, ez még mindig jobb választásnak tűnik, mint egyáltalán nem költetni, azonban kétségkívül a hímek élvezik a legtöbb előnyt a kialakult helyzetnek. Azáltal ugyanis, hogy „spermatodorként” kisegítenek más párokat, egy szezonban, akár egynél több utódjuk is lehet, miközben csak egynek a felnevelésével kell fáradozniuk. A tojók többsége miatt, a hímek ráadásul megtehetik, hogy egy sikertelen költés után elhagyják a párjukat és a következő szezonban a sikeresebb tojók közül válasszának maguknak új társat, így biztosítva az elérhető legjobb anyát a saját utódaik számára.

A Kaena Point kolonizációja során kialakult különös demográfiai viszonyok tehát változatos viselkedési elemek megjelenéséhez vezettek a Laysan-albatroszok életében. Ezek folyamán a madarak igyekeznek alkalmazkodni az új helyzethez, még akkor is, ha ezzel jelentősen árnyalják az albatroszok hűségéről kialakult ikonikus képet.

Ruff Gábor